

Росина Костова (Велико Търново, България)

РИСУНКА-ГРАФИТ НА СВ. ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИ В СВЕТЛИНАТА
НА НЕГОВИЯ КУЛТ В ИЗТОЧНОТО МОНАШЕСТВО

(Резюме)

Ранното формиране на култа към св. Василий Велики като един от отците на Светата църква с огромен принос за развитието на тринитарната доктрина и автор на една от трите византийски литургии води до трайното налагане на неговия епископски портрет като прототип на светителския му образ. Не по-малко значение обаче има св. Василий за утвърждаването на монашеското общежитие в източната аскетична практика. Ето защо е твърде странно, че тази роля на светеца за развитието на християнското монашество, както и неговият личен житейски опит като монах, не оказват особено влияние върху художествената интерпретация на неговия образ и житие през Средновековието.

Една рисунка-графит от ранносредновековния манастир при с. Равна, Провадийско, съпроводена с надпис на гръцки език ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΟΣ, хвърля повече светлина върху този проблем. Според облеклото, и най-вече монашеския кукул, както и според атрибутите и специфичния жест „оранта“, графитното изображение върху северната стена на манастирската църква се определя като изображение на монаха-светец. Нещо повече, въз основа на голямата популярност на св. Василий Велики в България през X в. благодарение на старобългарските преводи на откъси от неговите теологични и аскетични творби, както и на неговото житие, се предлага идентификация на рисунката-графит като изображение на светеца като монах. Що се отнася до оригинала, който графитът възпроизвежда, в статията се прави предположение, че рисунката-графит е копие, направено от монах, на миниатюра от ръкопис, който е бил в манастирския скрипторий или библиотека. Възможно е такъв образ на св. Василий да е бил видян в илюстриран синаксар, за който са били характерни единичните портрети на светци във фронтална поза. Но по-правдоподобно е предположението, че образът на монаха-светец св. Василий Велики е станал познат в Равненския манастир посредством *florilegium* и най-вероятно чрез илюстрирани откъси от аскетикон, които са били включени в него.

